

บทที่ 3

เขตอำนาจและวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกครองในต่างประเทศ

ในบทนี้จะกล่าวถึงระบบการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกครองในต่างประเทศ รวมถึงโครงสร้างขององค์กรและบุคลากร การปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนขอบเขตของอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อแตกต่าง ของระบบการพิจารณาคดีปกครองของประเทศไทย ดังต่อไปนี้

1. ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส
2. ประเทศสหพันธ์เยอรมัน

3.1 ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

3.1.1 ศาลรัฐธรรมนูญของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสในอดีตที่ผ่านมา เป็นประเทศที่ไม่มีระบบศาลรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ โดยมีเหตุผลเนื่องจากกฎหมาย อันได้แก่ การแสดงซึ่งเจตนารมณ์ร่วมกันของปวงชน เพื่อทำการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายบางประเภท โดยองค์กรที่ทำหน้าที่ “ศาลรัฐธรรมนูญ” เป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระและมีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมการกระทำทางการเมือง และกฎหมายต่าง ๆ มิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญนั้น จึงมิได้มีเฉพาะในประเทศที่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร และมีการนำระบบ “การแบ่งแยกอำนาจ” (separation des pouvoirs) มาใช้ในระบบการปกครองของประเทศ¹⁴

¹⁴ นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2541). กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส : ข้อคิดเพื่อการปรับปรุงกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไทย. หน้า 3.

ประเทศฝรั่งเศสได้จัดให้มีการบัญญัติรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นในปี ค.ศ. 1971 เป็นฉบับแรก จากนั้นก็ได้มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส จัดเป็นระบบการควบคุมแบบป้องกัน กล่าวคือเป็นระบบที่มีคณะกรรมการรัฐธรรมนูญมีการใช้อำนาจควบคุมร่างกฎหมายมิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญก่อนที่จะมีการประกาศบังคับใช้ การควบคุมดังกล่าวเป็นการให้อำนาจแก่องค์กรตุลาการรัฐธรรมนูญ ที่จะเข้าไปควบคุมตรวจสอบสิ่งที่กำลังจะเป็นกฎหมายมิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ โดยมีเจตนาที่จะให้องค์กรนิติบัญญัติปฏิบัติหน้าที่อยู่ในขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ จนกว่าจะได้มีการวินิจฉัยถึงความถูกต้องด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา 61 วรรคสองของรัฐธรรมนูญประเทศฝรั่งเศสกำหนดไว้ว่า¹⁵ “ก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญตีประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐหรือนายกรัฐมนตรี หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนหกสิบคน อาจร้องขอต่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ เพื่อให้วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ บัญญัติสามารถร้องขอต่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ เพื่อให้วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายนั้นก่อนได้” โดยบทบัญญัติดังกล่าวนี้เป็นกลไกที่นำมาใช้ในการรักษาขอบเขตระหว่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกับกฎหมายธรรมดา โดยการที่ผู้ที่มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญบัญญัติสามารถร้องขอต่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ในการพิจารณานั้นคณะกรรมการรัฐธรรมนูญก็จะพิจารณาถึงระบบการแบ่งอำนาจในการตรากฎหมายธรรมดากับกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญก่อน โดยพิจารณาจากเนื้อหาที่รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นสำคัญ กล่าวคือ¹⁶ เรื่องใดที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ต้องตราเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ เรื่องดังกล่าวจะเป็นเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งก็ตาม ก็ไม่สามารถบรรจุอยู่ในร่างกฎหมายธรรมดาได้ เมื่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญตรวจพบว่ามี การตรากฎหมายไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ก็มีผลทำให้บทบัญญัตินั้นไม่สามารถประกาศใช้เป็นกฎหมายได้

3.1.1.1 โครงสร้างของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

จะได้รับการยอมรับเสมือนเป็นศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นองค์กรหนึ่งที่ใช้อำนาจตุลาการ จะมีคณะกรรมการอยู่ 2 ประเภท คือ ประเภทแรก คณะกรรมการโดยตำแหน่งซึ่งจะประกอบด้วยประธานาธิบดี และอดีตรัฐมนตรี และประเภทที่ 2 คือ คณะกรรมการโดยเสนอชื่อซึ่งจะมีทั้งหมด 9 คน โดยภายใน 9 คนนี้ 3 คน มาจากการเสนอชื่อของประธานสภา

¹⁵ นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2541). กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส : ข้อคิดเพื่อการปรับปรุงกฎหมายรัฐธรรมนูญไทย. หน้า 54 – 55.

¹⁶ นันทวัฒน์ บรมานันท์. แหล่งเดิม. หน้า 58.

ผู้แทนราษฎร ส่วนอีก 3 คนสุดท้ายมาจากการเสนอชื่อของประธานวุฒิสภา และเมื่อกรรมการโดยเสนอชื่ออยู่ครบ 3 ปี ต้องมีการให้กรรมการประเภทนี้ออกจากตำแหน่งหนึ่งในสามเพื่อให้มีการเสนอชื่อใหม่และกรรมการจะดำรงตำแหน่งซ้ำอีกไม่ได้

ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญหรือผู้พิพากษาศาลรัฐธรรมนูญในหลายประเทศที่ได้รับการยอมรับ สามารถแยกได้เป็น 3 ระบบ คือ

1. ระบบที่ให้บุคคลคนเพียงคนเดียว หรือหลายคนเป็นผู้แต่งตั้ง
2. ระบบที่ให้องค์กรเป็นผู้แต่งตั้ง
3. ระบบผสม

โดยในกรณีของฝรั่งเศสนั้นเป็นกรณีที่บุคคลหลายคนเป็นผู้แต่งตั้งนั้น โดยมอบอำนาจให้ประธานาธิบดี ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภาเป็นผู้มีอำนาจซึ่งในระบบนี้แม้จะเป็นการแต่งตั้งในลักษณะการคานอำนาจกันระหว่างอำนาจบริหารและนิติบัญญัติก็ตาม แต่ก็มีข้อสังเกตว่าในระบบของฝรั่งเศส พรรคการเมืองฝ่ายเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรต้องการบุคคลใดมาเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ หรือผู้พิพากษาศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีโอกาสด่อนข้างมากประเด็นที่น่าสนใจในระบบของฝรั่งเศสก็คือ เหตุใดในรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสและกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของตุลาการรัฐธรรมนูญที่กฎหมายบัญญัติอยู่ในรูปของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญมิได้กำหนดถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญไว้เหมือนอย่าง ในประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน หรือประเทศออสเตรีย ซึ่งในทางปฏิบัติในประเทศที่มีได้กำหนดคุณสมบัติของตุลาการรัฐธรรมนูญ หรือผู้พิพากษาศาลรัฐธรรมนูญไว้ ประธานาธิบดี และผู้มีอำนาจเสนอชื่อมักจะสอบถามนักกฎหมายต่าง ๆ มักจะแต่งตั้งจากทนายที่มีชื่อเสียงผู้พิพากษาระดับสูงหรือศาสตราจารย์ทางกฎหมาย โดยเฉพาะองค์ประกอบของตุลาการรัฐธรรมนูญ หรือศาลรัฐธรรมนูญในประเทศฝรั่งเศส มักจะประกอบด้วยนักปฏิบัติ และอดีตนักการเมืองส่วนใหญ่มักจะเป็นรัฐมนตรีควบคู่กันไป

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส เป็นระบบการควบคุมแบบป้องกัน (Preventive) คือ เป็นระบบการควบคุมกฎหมายในขณะร่างและก่อนที่จะนำไปประกาศใช้จึงเป็นการควบคุมที่มีลักษณะนามธรรม ซึ่งหมายถึงการควบคุมที่เริ่มต้นจากบุคคลหรือองค์กรผู้มีอำนาจทางการเมืองในลักษณะที่ไม่ต้องมีคดีพิพาท

3.1.1.2 หน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส

หน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศสสามารถจำแนกได้ออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ได้ดังนี้

1. หน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาปัญหาว่าการดำรงตำแหน่งที่ได้มาจากการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ นั้น เช่น ตำแหน่งวุฒิสมาชิก หรือตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจัดกับเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญหรือไม่นอกจากนั้นยังมีอำนาจในการพิจารณาว่าประธานาธิบดีขาดเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่

2. หน้าที่ในการที่จะทำการตัดสินใจ การเลือกตั้งทั้งในระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระดับวุฒิสมาชิกและระดับการเลือกตั้งตำแหน่งประธานาธิบดีตลอดจนการหยั่งเสียงประชามติ (Referendum) ดำเนินการไปอย่างถูกต้องหรือไม่ โดยกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสจะทำหน้าที่เป็นเสมือนผู้ดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยตลอดจนความถูกต้องในเรื่องเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่มีความสำคัญ

3. หน้าที่ในการควบคุมกฎหมาย หรือระเบียบของรัฐสภามีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสทำหน้าที่เช่นเดียวกับตุลาการรัฐธรรมนูญในประเทศอื่น ในอันที่จะเป็นหลักประกันให้กับรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

4. ออกความเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับมาตรการใช้อำนาจในภาวะฉุกเฉินของประธานาธิบดีตามมาตรา 16 ของรัฐธรรมนูญ แต่ถึงอย่างไร อำนาจในส่วนนี้ถือเป็นอำนาจในการออกความเห็นมิใช่อำนาจผูกพัน ดังนั้นประธานาธิบดีจะฟังหรือไม่ฟังก็ได้

3.1.1.3 ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

การควบคุมกฎหมายและกฎระเบียบอื่น ๆ ให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญนั้น สามารถจำแนกแนวทางในการควบคุมได้เป็น 2 แนวทางดังนี้

แนวทางแรก คือ เป็นการควบคุมแบบไม่บังคับ (facultative control) โดยตุลาการรัฐธรรมนูญประเทศฝรั่งเศสอาจมีสิทธิในการควบคุมความถูกต้องในความชอบของกฎหมายว่ามีความขัดหรือสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพื่อให้ตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาถึงความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญนั้นสามารถทำได้ 4 กรณี คือ

กรณีที่หนึ่ง รัฐบาลสามารถร้องเรียนต่อตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อที่จะให้มีการพิจารณาว่ากฎหมายที่ออกโดยสภามีเนื้อหาก้าวล่วงอำนาจในการออกกฎหมายตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้กับฝ่ายบริหารหรือไม่ ซึ่งตุลาการรัฐธรรมนูญจะเป็นผู้ชี้ขาดประเด็นดังกล่าว

กรณีที่สอง ประธานาธิบดี หรือนายกรัฐมนตรี หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหกสิบคน หรือวุฒิสภาสมาชิกจำนวน

หกลสิบคนต่างก็สามารถร้องเรียนต่อตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อให้พิจารณาว่ากฎหมายที่ได้ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา ก่อนการประกาศใช้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่

กรณีที่สาม ตุลาการรัฐธรรมนูญในอดีตนั้น เคยได้รับการร้องเรียนจากประธานวุฒิสภาในการพิจารณาตัดสินว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรงที่ผ่านขั้นตอนการหยั่งเสียงประชามติขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งปรากฏว่า ตุลาการรัฐธรรมนูญสมัยนั้นได้ประกาศว่าไม่มีอำนาจในการพิจารณาประเด็นดังกล่าว เพราะไม่มีกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้ขยายอำนาจในการออกกฎหมายด้วยขั้นตอนการออกเสียงประชามติ ทำให้นักกฎหมายรัฐธรรมนูญมีความเห็นว่าตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสมีสิทธิที่จะได้รับการร้องเรียนเพื่อพิจารณาตัดสินว่ากฎหมายที่ผ่านกระบวนการหยั่งเสียงประชามติ ขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่

กรณีที่สี่ ตามมาตรา 54 ของรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ได้กำหนดไว้ว่า ประธานาธิบดี หรือนายกรัฐมนตรี หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 60 คน หรือวุฒิสมาชิก จำนวน 60 คน สามารถที่จะร้องเรียนให้ตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าสนธิสัญญาระหว่างประเทศ หรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่ลงนามโดยฝ่ายบริหารขัดกับเนื้อหาของรัฐธรรมนูญหรือไม่ ก่อนที่จะไปสู่การให้สัตยาบัน ดังจะเห็นได้ว่าในปี ค.ศ. 1992 ประธานาธิบดีให้นาสสนธิสัญญาแอมสเทรดัม (Maastricht) ซึ่งก่อตั้งสหภาพยุโรป เพื่อให้ตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าสนธิสัญญาดังกล่าวนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศสหรือไม่ ซึ่งปรากฏว่าตุลาการรัฐธรรมนูญมีความเห็นว่า หลายส่วนของสนธิสัญญาขัดกับรัฐธรรมนูญและส่งผลให้ต้องมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญก่อนที่จะให้มีการลงสัตยาบันกับสนธิสัญญาดังกล่าว¹⁷

ส่วนแนวทางที่สอง เป็นการควบคุมแบบบังคับ (Obligator control) กล่าวคือ มาตรา 61 ของรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส กำหนดไว้ว่ากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ (Organic law) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของประธานาธิบดี หรือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของรัฐสภา จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญก่อนที่จะประกาศใช้ มาตรา 61 วรรคแรกของรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้บัญญัติถึงการที่จะต้องมีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญก่อนที่จะมีการประกาศใช้ การตรวจสอบนี้เป็นลักษณะพิเศษที่สำคัญ เพราะรัฐธรรมนูญได้ “บังคับ” เอาไว้ว่า กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ “ต้อง” ได้รับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนประกาศใช้ ในขณะที่กฎหมายธรรมดา “อาจ” ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนประกาศใช้

¹⁷ สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2540, 16 – 22 พฤษภาคม). “ตุลาการรัฐธรรมนูญ. (4).” เนชั่นสุดสัปดาห์. หน้า 20.

3.1.1.4 วิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กล่าวถึงวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเอาไว้ แต่มีบทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาของคณะตุลาการ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสอยู่ 4 ประเภทคือ

1. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการพิจารณาคดี
2. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในการพิจารณาคดี
3. กฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหารรัฐกฤษฎีกา
4. กฎเกณฑ์ภายในกระบวนการวิธีพิจารณา

1. บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ถึง มาตรา 63 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 61 ที่เป็นการกล่าวถึงวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในการพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญและร่างข้อบังคับรัฐสภา

2. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดองค์กรและการดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญรวมทั้งกระบวนการพิจารณาและการกำหนดระยะเวลาในการเสนอข้อขัดแย้งต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จึงได้มีการทำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวออกมา คือ รัฐกำหนดประกอบรัฐธรรมนูญที่ 58-1067 ซึ่งผ่านการแก้ไขเพิ่มเติมแล้วอีก 4 ครั้ง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวแบ่งเป็น 3 หมวด คือ องค์ประกอบการทำงานและบทบัญญัติอื่น ๆ เฉพาะหมวด 2 เท่านั้น ที่จะกล่าวถึงวิธีพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของรัฐธรรมนูญ

3. กฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหารรัฐกฤษฎีกา (decret) ที่ 59-1293 ซึ่งออกตามความในมาตรา 15 แห่งรัฐกำหนดประกอบรัฐธรรมนูญ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการตุลาการ มีการกำหนดถึงการรับเรื่องของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเอาไว้ด้วย

4. กฎเกณฑ์ภายใน ไม่ปรากฏว่ามีกฎเกณฑ์ภายในเกี่ยวกับกระบวนการวิธีพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของรัฐธรรมนูญเอาไว้ มีเพียงกฎเกณฑ์ภายในเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับความถูกต้องของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาสมาชิกเท่านั้น

วิธีพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของรัฐธรรมนูญ แบ่งได้ดังนี้

1. วิธีพิจารณาของการควบคุมขอบเขตการใช้อำนาจนิติบัญญัติระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร

มาตรา 26 แห่งรัฐกำหนดประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวยังได้กำหนดรูปแบบคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไว้ว่าคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนั้นเป็นกฎหมายที่อยู่ในอำนาจการจัดทำของฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร จากนั้นคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะต้องแจ้งผลการวินิจฉัยให้นายกรัฐมนตรีทราบและต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย

2. กระบวนการตามมาตรา 41 แห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 แห่งรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า

“มาตรา 41” ในระหว่างการพิจารณาร่างกฎหมาย ปรากฏว่าร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอใหม่ หรือร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของสมาชิกรัฐสภาไม่อยู่ในเขตอำนาจการตราบัญญัติหรือขัดกับการมอบอำนาจให้ตราบัญญัติหรือขัดกับการมอบอำนาจให้ตรากำหนดตามความในมาตรา 38 รัฐบาลอาจเสนอไม่ให้สภารับร่างดังกล่าวไว้พิจารณาได้

กรณีที่เกิดความเห็นขัดแย้งกันระหว่างรัฐบาลกับประธานสภาที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญต้องทำการวินิจฉัยชี้ขาดภายในแปดวัน

บทบัญญัติหนึ่งซึ่งมีขึ้นเพื่อรักษาขอบเขตของการจัดทำกฎหมายระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร โดยมีการขยายความถึงขั้นตอนการดำเนินการในมาตรา 41 ในรัฐกำหนดประกอบรัฐธรรมนูญที่ 58-1067 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ถึงมาตรา 29

เนื้อหาสาระของมาตรา 41 จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการยุติข้อขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับรัฐสภา กรณีเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจในการจัดทำกฎหมาย

3.1.1.5 การวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส

การลงมติวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในการวินิจฉัยปัญหาทั้งหลายขององค์กร คณะกรรมการรัฐธรรมนูญจะต้องมีสมาชิกมาประชุมอย่างน้อย 7 ท่าน จึงจะเป็นองค์ประชุม¹⁸ (จากจำนวนสมาชิกของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทั้งสองประเภท) ในกรณีที่มิฉะนั้นเสี่ยงเท่ากัน ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญจะเป็นผู้

¹⁸ Prelot marcel, Institution Politiques et Droit Constitutionnel. (Paris : Dalloz, 1963) p. 793. อ้างใน นันทวัฒน์ บรรณานันท์. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส : ข้อคิดเพื่อการปรับปรุงกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไทย. หน้า 110.

มีสิทธิออกเสียงชี้ขาด เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาความเป็นคนไร้ความสามารถของประธานาธิบดี
จึงจะต้องมีเสียงเป็นเอกฉันท์

โดยการทำคำวินิจฉัยและผลของคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ หรือ
ศาลรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสนั้น เนื่องจากองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัด
รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสนั้น จัดทำอยู่ในรูปของการรวมอำนาจไว้ที่องค์กรพิเศษเพียงองค์กรเดียว
ดังนั้น จึงเป็นการควบคุมตรวจสอบโดยผ่านกระบวนการควบคุมแบบ abstract controle และ
concrete controle คือ ผลของคำวินิจฉัยนอกจากจะผูกพันองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลผู้มีส่วน
ได้เสียแล้วผลของคำวินิจฉัยยังมีผลครอบคลุมไปยังองค์กรเจ้าหน้าที่อื่น ๆ และปัจเจกชนอื่นให้ต้อง
ถือตาม คำวินิจฉัยด้วย โดยเฉพาะในกรณีที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่ากฎหมายใด
ขัดหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ อันจะมีผลเป็นการเพิกถอนผลบังคับทางกฎหมายของกฎหมาย
ฉบับนั้น ๆ ด้วยในตัวเอง โดยไม่ต้องให้องค์กรนิติบัญญัติตรากฎหมายขึ้นมายกเลิกบทบัญญัติแห่ง
กฎหมายดังกล่าวซ้ำซ้อนกับคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญอีก

การวินิจฉัยชี้ขาดและผลของคำวินิจฉัยในกรณีการตรวจสอบความชอบด้วย
รัฐธรรมนูญของกฎหมายนั้น สามารถแบ่งได้เป็น

1. การวินิจฉัยชี้ขาดและผลของคำวินิจฉัย กรณีการควบคุมขอบเขตการใช้
อำนาจนิติบัญญัติระหว่างฝ่ายบริหาร เมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายที่จะประกาศใช้บังคับมีบทบัญญัติใดที่
อยู่ในขอบเขตอำนาจของฝ่ายบริหารคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะต้องทำการวินิจฉัยชี้ขาดว่าเรื่อง
ดังกล่าวเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26 แห่ง
รัฐกำหนดประกอบรัฐธรรมนูญที่ 58 – 1067 ซึ่งคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีผลผูกพัน
ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 62 ของรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐ
ฝรั่งเศส

2. การวินิจฉัยชี้ขาดและผลของคำวินิจฉัยกรณีการควบคุมที่รัฐธรรมนูญบังคับ
ไว้ให้ต้องทำคือ

- ก. ข้อบังคับสภาในกรณีที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าข้อบังคับสภา
ที่ตรวจสอบ “สอดคล้อง” กับรัฐธรรมนูญ สภาซึ่งเป็นเจ้าของข้อบังคับนั้นก็สามารณำมาใช้บังคับ
ได้ทันที แต่ถ้าหากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่าข้อบังคับสภาไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญก็จะ
ส่งข้อบังคับนั้น กลับไปให้สภาเจ้าของข้อบังคับพิจารณาใหม่

- ข. คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในกรณีนี้มีผลผูกพันสภา
เจ้าของข้อบังคับให้ต้องปฏิบัติตาม

ก. ในส่วนของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยได้ 3 กรณี คือ

1.) วินิจฉัยว่าร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญซึ่งเมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแล้วก็จะทำให้มีการประกาศใช้บังคับกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

2.) วินิจฉัยว่าร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

3.) การวินิจฉัยชี้ขาดของคำวินิจฉัยกรณีความชอบด้วยรัฐธรรมนูญกฎหมายทั่วไป

4.) กรณีวินิจฉัยชี้ขาดและผลของคำวินิจฉัยกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญพันธกรณีระหว่างประเทศ ร่างพันธกรณีระหว่างประเทศ

3.1.1.6 สรุปสาระสำคัญของวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐประเทศฝรั่งเศส

บทบาทและอำนาจของตุลาการรัฐธรรมนูญประเทศฝรั่งเศสมีใช้ว่ามีลักษณะเป็นหนึ่งเดียวมาตั้งแต่ต้น แต่ได้มีการพัฒนาและขยายขอบอำนาจในช่วงระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป อำนาจและหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสนั้น มีอยู่ในขอบเขตที่ค่อนข้างจะจำกัด ทำหน้าที่ในการตีความกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญยังไม่เต็มที่ อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ บทบาทอันจำกัดของตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสผูกพันกับข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ที่จะมีส่วนเรียกร้องให้ตีความรัฐธรรมนูญในการพิจารณากฎหมายว่าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น จะจำกัดอยู่เฉพาะองค์กรซึ่งอยู่ในฝ่ายบริหาร เช่น ประธานาธิบดีหรือนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภาหรือประธานวุฒิสภา ซึ่งในความเป็นจริงย่อมเป็นไปได้ยากที่ฝ่ายบริหารจะยอมให้ตุลาการรัฐธรรมนูญมาพิจารณากฎหมายที่ตนเองบัญญัติหรือเสนอแนะ ดังนั้น จึงได้มีการปฏิรูปแก้ไขอำนาจของตุลาการรัฐธรรมนูญด้วยกฎหมาย ซึ่งเปิดโอกาสให้กลุ่มต่าง ๆ ทั้งในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ในอันที่จะเรียกร้องให้ตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณากฎหมายนั้นให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

3.1.2 ศาลปกครองของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสได้ชื่อเป็นแม่บทของระบบศาลปกครอง เป็นต้นกำเนิดของระบบศาลคู่ คือ ศาลปกครองและศาลยุติธรรมแยกจากกัน ระบบการพิจารณาคดีปกครองของฝรั่งเศสเป็นพื้นฐานและมีอิทธิพลต่อการก่อกำเนิดของระบบการพิจารณาคดีของประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้น

ยุโรปในประเทศฝรั่งเศสนั้น นอกจากจะมีขบวนการยูติธรรม แบบที่มีอยู่ในประเทศอื่น ๆ แล้ว ยังมีขบวนการของศาลปกครองซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานของกฎหมายปกครองอีกด้วย

การมีกฎหมายปกครองเป็นปรากฏการณ์ที่รับได้ว่ามีลักษณะพิเศษและมีประวัติความเป็นมา โดยเฉพาะจุดเริ่มต้นของวิวัฒนาการของกฎหมายปกครองและศาลปกครองอยู่ที่ตัวบทพื้นฐานหลายบทซึ่งออกมาในลักษณะต่าง ๆ กันในยุคการปฏิวัติใหญ่ จากหลักเกณฑ์ที่วางไว้และจากการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองในสมัยต่อมา กฎหมายปกครองของฝรั่งเศสก็ก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างมีหลักเกณฑ์และมีรากฐานที่มั่นคงมาจนทุกวันนี้ หลักการพื้นฐานนั้นได้มีการเน้นถึงการแบ่งแยกอำนาจระหว่างอำนาจตุลาการและอำนาจของฝ่ายบริหารไว้

กฎหมายปกครองฝรั่งเศส มีลักษณะพิเศษเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ 2 ประการ¹⁹ คือ

1. ฝ่ายปกครองไม่อยู่ภายใต้บังคับของหลักกฎหมายเอกชน แต่อยู่ภายใต้หลักกฎหมายพิเศษ (กฎหมายปกครอง)

2. ฝ่ายปกครองไม่อยู่ภายใต้การควบคุมในทางกฎหมายของศาลธรรมดา ซึ่งหมายถึงศาลที่มีอำนาจพิพากษาคดีระหว่างเอกชนกับเอกชน ซึ่งเรียกว่า “ศาลยุติธรรม” แต่อยู่ภายใต้การควบคุมในทางกฎหมายของศาลพิเศษซึ่งเรียกว่า “ศาลปกครอง” อนึ่งในฝรั่งเศสมีหลายกรณีที่ฝ่ายปกครองอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเอกชนและอยู่ภายใต้การควบคุมในทางกฎหมายของศาลยุติธรรมภายใต้เงื่อนไขอย่างเดียวกับพลเมืองทั้งหลายที่เป็นเอกชน

หลักการพื้นฐานกฎหมายปกครองของฝรั่งเศสศึกษาได้จากกฎหมายต่าง ๆ ดังนี้

1. กฎฎีกา (Décret) ลงวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 1789 มาตรา 7 ระบุไว้ว่า “อำนาจตุลาการไม่สามารถก้าวท้าวหรือแทรกแซงการบริหารท้องถิ่นหรือการบริหารอื่นใด”

2. กฎหมายฉบับลงวันที่ 16 – 24 สิงหาคม ค.ศ. 1790 มาตรา 13 ระบุว่า “หน้าที่ในทางยุติธรรมนั้นแตกต่างและแยกจากหน้าที่ในทางปกครอง (ยกเว้นกรณีความผิดอาญาของข้าราชการ) ผู้พิพากษาไม่อาจจะก่อให้เกิดความยุ่งยากไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ แก่การดำเนินงานขององค์กรปกครอง ทั้งไม่อาจเรียกเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองให้มาปรากฏตัวต่อศาลด้วยเหตุผลแห่งการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาของตน” ผู้ใดที่ฝ่าฝืนย่อมมีโทษฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามระเบียบแบบแผน

สาระสำคัญของหลักการก็คือ การห้ามศาลยุติธรรมพิพากษาคดีที่ฝ่ายปกครองมีส่วนเกี่ยวข้อง อย่างไรก็ดีในปัจจุบันนี้ได้มีการแปลความหมายของหลักการดังกล่าวไปในทางที่ถือว่าหลักการดังกล่าวเป็นพื้นฐานทางกฎหมายของคำพิพากษาของศาลปกครองทั้ง ๆ ที่มิได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักการนี้แต่อย่างใด กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การที่ศาลปกครองมีอำนาจพิพากษา

¹⁹ อิศสระ นิติทัศน์ประกาศ. (2522). คำสอนวิชากฎหมายปกครองเปรียบเทียบ เล่ม 1. หน้า 16.

คดีไต่เน้น ก็โดยอาศัยหลักการแบ่งแยกหน้าที่ในทางปกครองและอำนาจหน้าที่ในทางตุลาการดังกล่าวเป็นพื้นฐาน ฉะนั้นหลักการดังกล่าวจึงเป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งของระบบกฎหมายปกครองฝรั่งเศสในปัจจุบัน²⁰ และกฎหมายฉบับนี้ถือเป็นหลักในการแบ่งแยกอำนาจศาลยุติธรรมและศาลปกครอง ซึ่งค่อยวิวัฒนาการต่อมาจนทุกวันนี้

3. รัฐธรรมนูญ ฉบับวันที่ 5 กันยายน ค.ศ. 1791 บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ว่า “ศาลไม่สามารถดำเนินคดี หรือเรียกตัวเจ้าพนักงานมาให้การเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานได้”

4. กฎฎีกา วันที่ 16 พฤศจิกายน ปี 3 ค.ศ. 1796 ระบุไว้ว่า “ห้ามศาลเข้าไปสืบเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครอง”²¹

จากกฎหมายดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ศาลไม่สามารถเข้าไปก้าวก่ายในทางกิจกรรมของทางปกครองได้

คำจำกัดความของศาลปกครองของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ศาลปกครองของฝรั่งเศสคือ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่างองค์การปกครองกับเอกชน ความเข้าใจยังไม่ถูกต้องทีเดียว เพราะคดีที่องค์การปกครองพิพาทกับเอกชนนั้นมิได้อยู่หลายกรณีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมและในบางกรณีศาลปกครองก็มีอำนาจพิพากษาคดีที่พิพาทระหว่างเอกชนทั่วไปฝ่ายหนึ่งกับเอกชนที่รับจ้างทำงานขององค์การปกครองอีกฝ่ายหนึ่ง

หน้าที่ของศาลปกครองของฝรั่งเศส (Attributions)

ศาลปกครองของฝรั่งเศสมีหน้าที่หลัก 2 ประการ คือ หน้าที่ในการวินิจฉัยคดีปกครอง และทำหน้าที่ในการเป็นที่ปรึกษาของฝ่ายบริหาร หน้าที่ทั้งสองประการนี้แยกออกจากกันแต่เป็นไปในลักษณะที่ไม่เด็ดขาด เพื่อให้หน้าที่ทั้งสองประการสามารถสนับสนุนซึ่งกันและกัน²²

โครงสร้างศาลปกครองของฝรั่งเศส

ศาลปกครองของฝรั่งเศส ประกอบด้วยศาล 2 ระดับ คือ

1. ศาลปกครอง (Tribunal administrates) ซึ่งมี 25 ศาลในทั่วประเทศฝรั่งเศส และอีก 4 ศาลในจังหวัดโพ้นทะเล (เป็นศาลปกครองชั้นต้น)

²⁰ อิศสระ นิติทัณฑ์ประภาศ. (2522). คำสอนวิชากฎหมายปกครองเปรียบเทียบ เล่ม 1. หน้า 80.

²¹ โกสินทร์ วงศ์สุวัฒน์. (2519, สิงหาคม). “ระบบศาลปกครองในประเทศฝรั่งเศส.” รัฐสภาสาร, 24. หน้า 3.

²² สุริรัตน์ ประจันปัจจนิก. (2538, มกราคม). “ศาลปกครอง (อีกครั้ง).” รัฐสภาสาร, 43. หน้า 53.

วินิจฉัยของศาลพิเศษและคณะกรรมการดังกล่าว จะถูกควบคุมโดยตรงจาก Conseil d'Etat แต่ไม่ใช่เป็นการควบคุมแบบการอุทธรณ์ดังเช่นกรณีของศาลปกครองแท้ ๆ (Tribunal Administrates) หากเป็นการควบคุมโดยการเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งคำวินิจฉัยที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งอาจเรียกว่า “ศาลปกครองที่มีอำนาจพิเศษ” ถือว่าเป็นศาลปกครองชั้นต้น ตั้งขึ้นมาตามกฎหมายเป็นรายๆ ไป โดยมากมักจะเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ²⁴

หน้าที่ของศาลปกครองชั้นต้น

ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจหน้าที่ 2 ประการ คือ²⁵

1. หน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด ในเรื่องที่ถูกกฎหมายระบุไว้หรือในเรื่องที่ผู้ว่าราชการจังหวัดขอคำปรึกษา
 2. เป็นศาลชั้นต้นในการพิจารณาคดีปกครอง
- หน้าที่ทั้งสองประการก็มีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกัน คือจากการที่ศาลได้ให้คำปรึกษาฝ่ายปกครองในขณะเดียวกันก็ได้รับข้อมูลต่าง ๆ จากฝ่ายปกครองด้วย

หน้าที่ของศาลปกครองสูงสุด หรือ Conseil d'Etat

Conseil d'Etat มีฐานะเป็นทั้งที่ปรึกษาของรัฐบาล และในขณะเดียวกันก็ยังทำหน้าที่ตุลาการในคดีปกครองอีกด้วย ในฐานะที่เป็นศาลปกครอง Conseil d'Etat เป็นศาลอุทธรณ์และศาลสูงสุด สำหรับการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นต่าง ๆ

นอกจากนี้ Conseil d'Etat ยังเป็นศาลชั้นต้นและชั้นสุดท้ายสำหรับคดีที่ฟ้องขอให้เพิกถอนกฤษฎีกา (Decret) ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย²⁶

โครงสร้างของ Conseil d'Etat แบ่งออกเป็น 5 แผนก ทำหน้าที่ 2 ด้าน โดยแผนกที่ 1 – 4 จะปฏิบัติหน้าที่เฉพาะในด้านการร่างกฎหมายและให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่รัฐบาล ส่วนแผนกที่ 5 ปฏิบัติหน้าที่เฉพาะในด้านการพิจารณาคดีปกครอง²⁷

แม้ว่า Conseil d'Etat จะมีการแยกหน่วยงาน แต่เจ้าหน้าที่ทุกคนก็มิได้แบ่งแยกไปด้วย กล่าวคือ ทุกคนทำหน้าที่ทั้งทางด้านการให้คำปรึกษาแก่ฝ่ายปกครอง และด้านตุลาการ ให้แก่ฝ่ายคดีปกครองควบคู่กันไป สรุปก็คือว่ามีการแบ่งแยกหน่วยงานแต่มิได้แยกเจ้าหน้าที่ออกสำหรับ

²⁴ ประยูร กาญจนดุล. (2522). กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ. คำบรรยายชั้นปริญญาโท. หน้า 151.

²⁵ สุริรัตน์ ประจันปัจจนิก. (2538, มกราคม). “ศาลปกครอง (อีกครั้ง).” รัฐสภาสาร, 43. หน้า 56.

²⁶ อิสสระ นิติทัณฑ์ประภาศ. (2517). เล่มเดิม. หน้า 51.

²⁷ สุริรัตน์ ประจันปัจจนิก. (2538, มกราคม). “ศาลปกครอง (อีกครั้ง).” รัฐสภาสาร, 43. หน้า 54.

หน่วยงานใดโดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ทุกคนมีส่วนในการทำงานทั้งสองหน่วยงานนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำหน้าที่ตุลาการได้ทราบข้อเท็จจริงในด้านการปกครองให้มากที่สุด การตัดสินใจจะได้ไม่เกิดความผิดพลาดขึ้น²⁸

ส่วนรายละเอียดนั้นจะแยกพิจารณาเป็นฝ่ายปกครองและฝ่ายคดีปกครอง

1 ฝ่ายปกครอง (Les Section Administrative) มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ 3 ด้านด้วยกัน ดังนี้ ด้านกฎหมาย ด้านการออกกฎหมายของฝ่ายปกครอง และด้านการปกครอง

1.1 อำนาจหน้าที่ในด้านการออกกฎหมาย มีการมอบอำนาจทางด้านการออกกฎหมายให้แก่ Conseil d'Etat โดยกำหนดให้ร่างกฎหมายทุกฉบับต้องผ่านการปรึกษากับ Conseil d'Etat เสียก่อน หลังจากนั้น รัฐธรรมนูญ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 39 วรรค 2 ว่า “ร่างกฎหมายทั้งหลายจะต้องได้รับการอภิปรายในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี หลังจากที่ Conseil d'Etat ได้ให้ความเห็นไว้แล้ว และจะถูกนำเสนอต่อที่ประชุมสภาใดสภาหนึ่ง” ซึ่งในการพิจารณาร่างกฎหมายที่จะนำเสนอต่อ Conseil d'Etat นั้น Conseil d'Etat จะทำความเห็นในบางกรณีอาจทำการปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างกฎหมายนั้นด้วย นอกจากนี้โดยบทบัญญัติแห่งมาตรา 38 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เมื่อรัฐบาลได้รับมอบอำนาจจากสภาให้ออกกฎหมายข้อบังคับในเรื่องที่ปกติเป็นอำนาจของสภา รัฐบาลก็ต้องนำกฎหมายข้อบังคับนั้นเสนอต่อ Conseil d'Etat เพื่อขอความเห็นเช่นเดียวกัน

1.2 อำนาจหน้าที่ในด้านการออกกฎหมายของฝ่ายปกครอง Conseil d'Etat ยังมีอำนาจที่จะให้ความเห็นในกรณีต่อไปนี้²⁹

1.2.1 ในกรณีที่ออกกฎหมายของฝ่ายปกครอง (กฎหมายที่ออกเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ

1.2.2 ในกรณีที่มีการออกกฎหมายในรูปกฎหมายทางด้านการปกครอง

1.3 อำนาจหน้าที่ในด้านการปกครอง Conseil d'Etat มีอำนาจหน้าที่ที่จะให้ความเห็นในบางเรื่องเกี่ยวกับการปกครอง ตามที่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือกฎหมายใดกำหนดให้อำนาจไว้

2 ฝ่ายคดีปกครอง (Le Section du Contentieux) มีหน้าที่เกี่ยวกับตุลาการโดยฝ่ายคดีปกครอง มีอำนาจในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง หมายถึงคดีที่มีการฟ้องร้องเกี่ยวกับการกระทำในทางปกครองของฝ่ายปกครองในการจัดทำบริการสาธารณะและมีฝ่ายปกครองเป็น

²⁸ อุทกษ มงคลนาวิน. (2520, ตุลาคม). “ศาลปกครองฝรั่งเศส.” รัฐสภาสาร, 25. หน้า 36.

²⁹ อุทกษ มงคลนาวิน. (2520, ตุลาคม). “ศาลปกครองฝรั่งเศส.” รัฐสภาสาร, 25. หน้า 37 – 39.

คู่ความอยู่ด้วย ฝ่ายคดีปกครองมีฐานะหลายอย่าง ในบางกรณีก็ทำหน้าที่พิจารณาคดีเหมือนกับศาลชั้นต้น บางครั้งก็เป็นศาลฎีกา บางครั้งก็เป็นศาลอุทธรณ์

2.1 ในฐานะเป็นศาลชั้นต้น เมื่อพิจารณาแล้วคดีนั้นให้ถือเป็นที่สุด ไม่มีการอุทธรณ์ ฎีกากันต่อไป ถือเป็นทั้งผู้พิจารณาในชั้นต้นและในชั้นที่สุดในคราวเดียวกัน คดีที่อยู่ในอำนาจของ Conseil d'Etat ได้แก่

2.1.1 คดีที่ฟ้องว่า การกระทำนอกเหนืออำนาจหน้าที่อันเป็นการกระทำในทางปกครองในรูปกฤษฎีกา

2.1.2 คดีที่เกี่ยวกับฐานะของข้าราชการที่ได้รับแต่งตั้งโดยกฤษฎีกา

2.1.3 คดีที่เกี่ยวกับการฟ้องร้องที่ไม่ตกอยู่ในอำนาจของศาลปกครองประจำท้องที่

2.1.4 คดีที่เกิดขึ้นในท้องที่นอกเขตอำนาจของศาลปกครองประจำท้องที่

2.1.5 คดีที่ฟ้องร้องเกี่ยวกับกฎข้อบังคับที่ออกโดยรัฐมนตรี รวมทั้งกฎข้อบังคับที่รัฐมนตรีจะออกได้ก็แต่ด้วยความเห็นชอบของ Conseil d'Etat และคดีฟ้องร้องเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของสภาวิชาชีพแห่งชาติ³⁰

2.2 ในฐานะของศาลอุทธรณ์ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์ทั้งหลายที่อุทธรณ์คัดค้านคำวินิจฉัยของศาลปกครองชั้นต้น เว้นแต่จะมีกฎหมายระบุไว้ว่าคำวินิจฉัยให้เป็นที่สุดศาลสูงสุดอาจพิจารณาขึ้น หรือยกเลิกคำวินิจฉัยนั้นก็ได้และในกรณีที่มีการยกเลิกคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดให้เป็นที่สุด

2.3 ทำหน้าที่เป็นศาลฎีกา ในกรณีเกี่ยวกับ

2.3.1 คำวินิจฉัยของศาลปกครองชั้นต้น เมื่อมีการฝ่าฝืนหรือตีความกฎหมายผิด แต่ใช้ได้เพียงกรณีที่มิกฎหมายกำหนดไว้

2.3.2 คำวินิจฉัยของศาลปกครองซึ่งโดยปกติไม่อาจอุทธรณ์คัดค้านได้นอกจากอ้างว่าไม่มีอำนาจหรือใช้อำนาจในทางที่ผิด

2.3.3 การขัดกันระหว่างศาลปกครองด้วยกันในเรื่องอำนาจของศาลนั้น

2.3.4 คดีที่มีการฎีกาคำพิพากษาของศาลปกครองพิเศษ เช่น ศาลวินิจัยเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ ศาลบัญชี เป็นต้น³¹

³⁰ อุทฤษ มงคลนาวิน. (2520, ตุลาคม). “ศาลปกครองฝรั่งเศส.” รัฐสภาสาร, 25, หน้า 41.

³¹ อุทฤษ มงคลนาวิน. (2520). แหล่งเดิม. หน้า 38.

ศาลปกครองพิเศษเฉพาะคดี หรือศาลชำนาญพิเศษ

นอกจากศาลปกครองธรรมดาแล้วยังมีองค์กรที่ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาททางปกครองเป็นคดีพิเศษอยู่อีกเป็นจำนวนมาก องค์กรต่าง ๆ เหล่านี้จัดตั้งขึ้นในรูปคณะกรรมการและโดยปกติจะมีผู้พิพากษาศาลปกครองเป็นประธาน องค์กรเหล่านี้จะพิจารณาและมีคำวินิจฉัยชี้ขาดซึ่งอาจจะอุทธรณ์ได้แย้งไปยัง Conseil d'Etat ก็ได้ กลุ่มองค์กรเหล่านี้ได้รับการรับรองว่าเป็นศาลเพื่อที่จะประกันในความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง และในส่วนของอำนาจทางกฎหมาย³²

ศาลปกครองพิเศษนี้อยู่ภายใต้เขตอำนาจการตรวจสอบทบทวนของ Conseil d'Etat ศาลเหล่านี้ได้แก่ ศาลปกครองแห่งเมืองอัลซาส และลอเรน (มีเขตอำนาจในเมืองอัลซาส ลอเรน) ศาลการบัญชี (มีหน้าที่พิจารณาคดีและควบคุมการบัญชีของประเทศ) ศาลกรรมการสถิติ (มีอำนาจพิจารณาตรวจสอบเกี่ยวกับการคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นทหาร) คณะกรรมการชั้นสูงสุดเกี่ยวกับการศึกษา เป็นที่ปรึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และมีอำนาจพิจารณาการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการแห่งองค์กรศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน คณะอนุกรรมการประจำแห่งกรรมการชั้นสูงเกี่ยวกับการศึกษาทางเทคนิค มีอำนาจพิจารณาการอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการส่วนจังหวัดเกี่ยวกับการศึกษาเทคนิค ศาลปกครองแห่งอาณานิคมต่าง ๆ ศาลระเบียบงบประมาณ และอื่น ๆ

ลักษณะทั่วไปของวิธีพิจารณาคดีปกครอง พอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. ผู้พิพากษาศาลปกครองไม่เป็นแต่เพียงผู้ควบคุมกระบวนการพิจารณา และจดคำให้การที่คู่ความหรือทนายความของคู่ความทั้ง 2 ฝ่าย เป็นผู้ดำเนินการสืบพยานเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนคดีเองด้วย วิธีพิจารณาของศาลปกครอง จึงคล้ายกับวิธีการสอบสวนอันเป็นวิธีที่ทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว
2. เป็นวิธีการที่ทำด้วยลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ คู่ความแต่ละฝ่ายต่างยื่นคำแถลงการณ์เป็นหนังสือต่อศาล คำแถลงด้วยวาจาเป็นเพียงส่วนประกอบเพื่ออธิบายหรือเสนอต่อศาลเท่านั้น
3. การส่งเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับคดีให้แก่คู่ความเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง จึงเป็นวิธีที่ประหยัด และสะดวกดีกว่าที่จะส่งโดยเจ้าพนักงานเดินหมาย³³

³² วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ. (2537, พฤษภาคม – มิถุนายน). “บทคัดย่อเรื่องการตรวจสอบดุลพินิจของฝ่ายบริหารในประเทศฝรั่งเศส.” *ตุลพาห*, 41, หน้า 223 – 224.

³³ ประยูร กาญจนดุล. (2518). *กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ*. หน้า 77 – 78.

4. การพิจารณาบางส่วนที่เป็นการลับ ไม่มีผลแตกต่างกับการเปิดเผยนัก เพราะผู้ที่สนใจไปนั่งฟังการพิจารณาคดีก็มีแต่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนไม่มีความสนใจเท่าใดนัก แต่คู่ความอาจร้องขอให้พิจารณาโดยเปิดเผยก็สามารถทำได้³⁴

การพิจารณาคดีปกครองฝรั่งเศสเป็นแบบการไต่สวน คือ ผู้พิพากษาคดีมีอำนาจเต็มในการแสวงหาพยานหลักฐาน ซึ่งก็เป็นผลดีสำหรับคดีปกครอง เนื่องจากคดีปกครองนั้นคู่ความทั้ง 2 ฝ่ายมีฐานะไม่เท่าเทียมกัน คือ คดีปกครองส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกรณีที่ประชาชนฟ้องเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าใช้อำนาจโดยไม่ชอบ ดังนั้นหากจะให้ผู้เสียหายต้องนำสืบการหาพยานหลักฐานก็ทำได้ยาก³⁵

สรุปวิธีการพิจารณาคดีใน Conseil d'Etat

เริ่มด้วยการยื่นคำร้องต่อ Conseil d'Etat ตามแบบที่กำหนดไว้ภายใน 2 เดือน นับแต่ทราบคำสั่งหรือคำวินิจฉัยอันเป็นมูลเหตุให้เกิดคดี เมื่อได้รับคำฟ้องแล้ว Conseil d'Etat จะทำการไต่สวนมูลฟ้อง และส่งสำเนาฟ้องให้แก่องค์กรฝ่ายปกครองที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทำคำให้การฟ้องยื่นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ถ้าไม่ยื่นภายในกำหนดศาลก็มีอำนาจดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป ในการตั้งเจ้าหน้าที่ศาลให้เป็นผู้รายงานคดี นอกจากนี้ยังมีการตั้งกรรมการรัฐบาลคนหนึ่งซึ่งมักจะเป็นนักนิติศาสตร์ที่มีความรู้สูงแถลงการณ์ด้วยวาจาเพื่อเปิดคดี มีหน้าที่พิจารณาสำนวนความ แล้วเสนอความเห็นต่อศาลว่าควรจะชี้ขาดไปในทางใด

เมื่อพิจารณาเสร็จแล้วจึงพิพากษาซึ่งมีผลและลักษณะบังคับอย่างเดียวกับศาลยุติธรรม อาจขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ใน 3 กรณี คือ

1. ถ้าเป็นการตัดสินโดยคู่ความฝ่ายที่แพ้คดีเดือดขาด คู่ความฝ่ายนั้นอาจร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ภายใน 3 เดือน นับแต่ได้รับคำพิพากษา
2. โดยบุคคลภายนอกเป็นผู้คัดค้าน
3. โดยขอให้พิจารณาคดีใหม่ หากคำพิพากษานั้นตัดสินไปโดยยึดถือหลักฐานทางเอกสารไม่ถูกต้อง หรือปลอมแปลง หรือถ้าฝ่ายแพ้คดี แพ้เพราะเหตุที่ไม่สามารถแสดงเอกสารซึ่งอยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ หรือเป็นการพิจารณาที่ผิดต่อกระบวนการพิจารณาความ

³⁴ อรรถพร สุวัจนเดชา. (2525). ปัญหาการจัดตั้งศาลปกครองในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงสร้างและอุปสรรค. หน้า 84.

³⁵ สุริรัตน์ ประจันปัจจนึก. (2538, มกราคม). “ศาลปกครอง (อีกครั้ง).” รัฐสภาสาร, 43. หน้า 55.

นอกจากกรณีดังกล่าวแล้ว คำพิพากษาของ Conseil d'Etat ถือว่าเป็นเด็ดขาดจะอุทธรณ์ต่อไปไม่ได้³⁶ และไม่อาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขโดยอำนาจอื่นใด ทั้งยังไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของอำนาจตุลาการศาลยุติธรรมด้วย³⁷

ข้อดี และข้อจำกัดของระบบศาลปกครองของฝรั่งเศส³⁸

ศาลปกครองในระบบของฝรั่งเศสนั้น มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดที่อาจมองเห็นได้ ดังนี้

ข้อดีของระบบศาลปกครองของฝรั่งเศส

1. ระบบศาลปกครองของฝรั่งเศสไม่เพียงแต่เป็นหลักประกันที่จะแก้ไขหาข้อสรุปในข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชนและองค์กรฝ่ายปกครองเท่านั้น แต่ยังให้หลักประกันในการพัฒนาทางกฎหมายปกครอง โดยวิวัฒนาการมาจากแนวคำพิพากษา ระบบศาลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงแนวความคิดที่ว่า “รัฐย่อมอยู่ภายใต้กฎหมาย” และจากระบบเช่นนี้เองก่อให้เกิดหลักพื้นฐานทางกฎหมายและทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายปกครองขึ้นหลายประการ สำหรับในส่วนของการคัดเลือกและอบรมผู้พิพากษาศาลปกครองนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติหน้าที่และวิชาชีพที่ได้กระทำมาก่อนหน้านั้น ซึ่งจะทำให้มีความสามารถในการพิพากษาคดีปกครองได้ดี และไม่ถูกจำกัดในแง่ของนักกฎหมายโดยแท้ ระบบคำพิพากษาในศาลปกครองจะแสดงให้เห็นถึงจุดสมดุลย์ ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรฝ่ายปกครองอย่างมีประสิทธิภาพและการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน

2. ศาลปกครองของฝรั่งเศสเปิดโอกาสให้มีการนำเสนอคดีปกครองอย่างกว้างขวาง และวิธีการนำเสนอคดีเป็นไปอย่างไม่ซับซ้อน

3. ข้อเรียกร้องให้ยกเลิกคำสั่งทางปกครองหรือการกระทำทางปกครองและข้อเรียกร้องในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากคำสั่งทางปกครองหรือการกระทำทางปกครองนั้น ขึ้นอยู่กับระบบศาลปกครองเพียงระบบเดียว จุดนี้จะแตกต่างจากระบบศาลปกครองในหลายประเทศ ซึ่งทำให้คดีที่เรียกร้องให้ยกเลิกคำสั่งขึ้นอยู่กับอำนาจศาลหนึ่ง และคดีที่เรียกร้องค่าเสียหายขึ้นอยู่กับอำนาจของอีกศาลหนึ่ง ข้อจำกัดคงมีอยู่เพียงว่า ผู้พิพากษาศาลปกครองของ

³⁶ ประยูร กาญจนกุล. (2518). กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ. หน้า 80 – 82.

³⁷ อุกฤษ มงคลนาวิน. (2520, ตุลาคม). “ศาลปกครองฝรั่งเศส.” รัฐศาสตร์, 25. หน้า 41.

³⁸ วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ. (2537, พฤษภาคม – มิถุนายน). “บทคัดย่อเรื่องการตรวจสอบดุลพินิจของฝ่ายบริหารในประเทศฝรั่งเศส.” ดุลพินิจ, 41. หน้า 227 – 229.

ฝรั่งเศสนั้น มักจะกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนให้ไม่มากนัก ทั้งที่หากได้มีคำพิพากษา กำหนดค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนมากแล้ว ก็จะมีผลเป็นอย่างมากที่จะทำให้องค์กรฝ่ายปกครองทบทวนการกระทำของตนเอง

4. การกระทำทางปกครองสามารถถูกตรวจสอบได้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในรูปแบบใด หรือโดยองค์กรฝ่ายปกครองประเภทใด และการนำเสนอคดีเสียค่าใช้จ่ายไม่มากนัก ฝ่ายปกครองสามารถที่จะถูกโต้แย้งได้ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของกฎหมายหรือการกระทำของบุคคลในฝ่ายปกครอง และไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำขององค์กรของรัฐบาลหรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น รวมทั้งไม่ว่าการกระทำนั้นจะมีลักษณะเป็นทางการหรือไม่ นอกจากนี้ยังรวมถึงการไม่กระทำการตามกฎหมายอีกด้วย การที่ทำให้การกระทำฝ่ายปกครองสามารถถูกอ้างว่าใช้อำนาจเกินขอบเขต หรือใช้อำนาจโดยมิชอบเช่นนี้จะทำให้การโต้แย้งสามารถกระทำได้โดยง่าย ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการโต้แย้งมากขึ้น และการโต้แย้งสามารถที่จะกระทำได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก

5. ผู้พิพากษาศาลปกครองที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จะเข้าใจในกฎหมายปกครองและระบบวิธีการของฝ่ายปกครองได้ดี จากประสบการณ์ได้แสดงให้เห็นว่า ความเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเพิ่มขึ้นของความซับซ้อนของกฎหมายปกครองทำให้อาจจะต้องมีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษหรือแผนกชำนาญพิเศษขึ้นในศาลปกครองเอง เพื่อให้ในบางเรื่องบางกรณีสามารถถูกตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ เรื่องของการตลาดกฎหมายภาษีอากร กฎหมายสิ่งแวดล้อม ซึ่งความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่าง ๆ เหล่านี้มีความสำคัญมาก

ข้อจำกัดของระบบศาลปกครองของฝรั่งเศส

1. จากช่องว่างในระยะเวลาก่อนที่จะมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครอง ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระบบวิธีพิจารณาคดี เพื่อให้ศาลปกครองสามารถที่จะเข้าไปควบคุมตรวจสอบได้ โดยควรให้อำนาจออกคำสั่งในระหว่างนั้น ควรให้ศาลปกครองมีอำนาจในการออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาบังคับแก่องค์กรฝ่ายปกครองให้งดเว้นการกระทำใด ๆ จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด³⁹

2. ข้อจำกัดสำคัญในศาลปกครองของฝรั่งเศสก็คือ ข้อจำกัดที่ไม่ให้อำนาจผู้พิพากษาศาลปกครองที่จะออกคำสั่งบังคับต่อองค์กรฝ่ายปกครองโดยตรงยกเว้นในคดีบางลักษณะ อย่างไรก็ตามข้อจำกัดนี้กำลังที่จะถูกแก้ไขยกเลิก

แต่อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาฝ่ายปกครองก็มักจะยอมปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล⁴⁰

³⁹ สุริรัตน์ ประจันปัจฉิก. (2538, มกราคม). “ศาลปกครอง (อีกครั้ง).” รัฐสภาสาร, 43, หน้า 56.

⁴⁰ แหล่งเดิม. หน้า 56.

3. ในระบบศาลปกครองของประเทศฝรั่งเศสไม่มีระบบที่จะกลั่นกรองคำร้อง จึงทำให้จำนวนคดีซึ่งมีการเสนอโต้แย้งการกระทำทางปกครองมีจำนวนมากและเป็นผลให้ผู้พิพากษาศาลปกครองไม่สามารถที่จะทุ่มเทเวลาให้กับคดีที่ควรจะได้รับการตัดสินจริง ๆ

4. ความไม่สะดวกที่เกิดขึ้นจากระบบศาลคู่ คือ ผู้นำเสนอคดีมักจะไม่ทราบว่า จะต้องนำเสนอคดีต่อศาลในระบบใด ความยากลำบากเช่นนี้เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในระบบศาลคู่ อย่างไรก็ตาม ทำให้ข้อแตกต่างของระบบศาลปกครองและศาลยุติธรรมอาจลดน้อยลงไปได้ โดยการแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงขอบอำนาจของศาลทั้งสอง นอกจากนี้ควรมีการจัดวางระบบที่สามารถแยกคดีที่เกี่ยวพันถึงอำนาจของศาลคู่ให้มีประสิทธิภาพ แต่ปัจจุบันในประเทศฝรั่งเศสยังไม่มีระบบเช่นนั้น ผู้ยื่นคำร้องหรือคำฟ้องต่อศาลจะเพียงแต่ทราบว่า ศาลได้มีคำสั่งจำหน่ายคดีเนื่องจากไม่อยู่ในอำนาจศาล และทำให้คู่ความนั้นต้องยื่นคำฟ้องหรือคำร้องใหม่ต่อศาลที่มีอำนาจวินิจฉัย ความสับสนเช่นนี้จะสามารถหลีกเลี่ยงได้ก็เพียงกำหนดให้ศาลเห็นว่า เมื่อคดีไม่อยู่ในอำนาจของตนก็ให้ศาลนั้นจัดส่งคดีนั้นต่อไปให้แก่ศาลอีกระบบหนึ่งได้ทันที เมื่อปรากฏต่อศาลเช่นนั้น

สรุปแล้ว ระบบศาลปกครองของฝรั่งเศสสามารถที่จะนำไปเป็นรูปแบบจูงใจสำหรับประเทศอื่นได้ แต่ทั้งนี้ควรมีการแก้ไขข้อจำกัดที่มีอยู่เสียก่อน

3.2 ประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมัน

3.2.1 ศาลรัฐธรรมนูญของประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมัน

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันเป็นสหพันธ์รัฐ ประกอบไปด้วยรัฐต่าง ๆ ทั้งสหพันธ์รัฐ และมลรัฐ มลรัฐมีสถานะเป็นรัฐซึ่งมีสิทธิเขตดินแดน ประชาชน และการปกครองเป็นของตนเอง มลรัฐใช้อำนาจโดยรัฐบาล รัฐสภา และตุลาการ การแบ่งขอบเขตอำนาจระหว่างสหพันธ์รัฐและมลรัฐจะกำหนดโดยกฎหมายแม่บทหรือรัฐธรรมนูญ มาตรา 92 บัญญัติว่า “อำนาจตุลาการใช้โดย ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์รัฐ (Federal Constitutional Court) ศาลสหพันธ์รัฐ (Federal Courts) และศาลมลรัฐ (Land Courts)” และในรัฐธรรมนูญ มาตรา 95 (2) “ในระหว่างศาลต่าง ๆ สหพันธ์รัฐได้จัดตั้งศาลปกครองสหพันธ์รัฐ (Federal Administrative Court) เป็นศาลปกครองสูงสุด” ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงเบอร์ลิน⁴¹

⁴¹ ปลื้มจิตต์ ทวีพัฒน์. (2537, พฤษภาคม – มิถุนายน). “บทคัดย่อเรื่องศาลปกครองในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน.” *จุลพาฬ*, 41. หน้า 161.

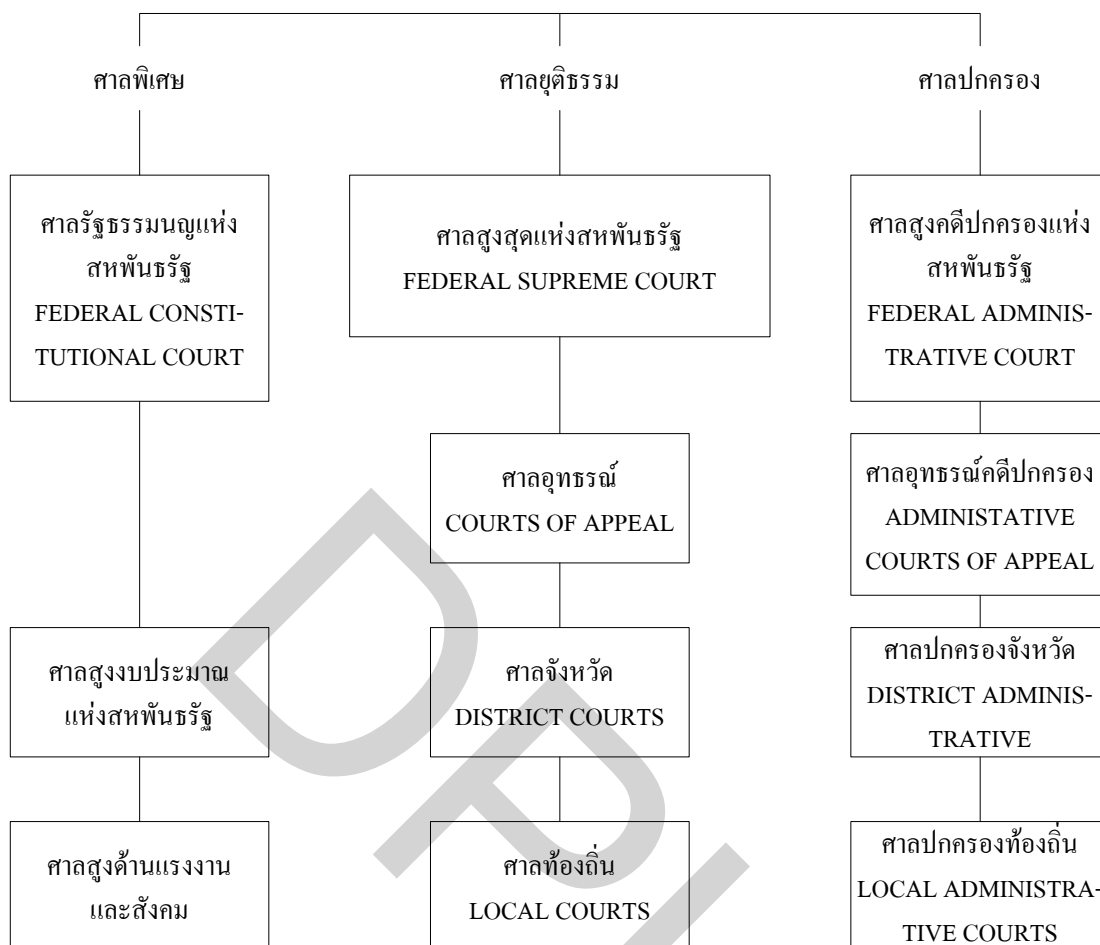
นอกเหนือจากศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐและมลรัฐ เยอรมันมีศาลพิเศษด้วยกันทั้งหมด 5 ศาล ได้แก่ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลแรงงาน ศาลสังคม ศาลภาษี แต่ละศาลมีลำดับชั้นเฉพาะ กล่าวคือ ในแต่ละมลรัฐจะมีศาล 2 ระดับ คือ ระดับชั้นต้น และระดับที่สูงขึ้นมา (ยกเว้นศาลภาษีอากรซึ่งมีระดับเดียว) และมีศาลสูงสุดของสหพันธ์ในแต่ละสาขาของศาลอีกชั้นหนึ่ง ศาลปกครองเป็นศาลทั่วไปมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีสำหรับทางด้านกฎหมายมหาชน ในส่วนกฎหมายเอกชนนั้น ศาลยุติธรรมเป็นศาลทั่วไป

ระบบศาลปกครองของเยอรมัน เป็นศาลพิเศษอิสระซึ่งอำนาจศาลปกครองและอำนาจศาลยุติธรรมอยู่ในกระบวนการยุติธรรมอันเดียวกัน โดยมีการแบ่งแยกโครงสร้างของแต่ละเขตอำนาจอย่างเด็ดขาด

กล่าวได้ว่า ระบบศาลของเยอรมัน มิใช่ระบบศาลเดียวที่มีขอบเขตอำนาจทั่วไป เช่นระบบของประเทศ Anglo-Saxon แต่ก็มีใช้ระบบที่แยกออกเป็นศาลปกครองซึ่งขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหาร เช่น ของประเทศฝรั่งเศส หากเป็นระบบที่มีศาลพิเศษหลายศาลที่มีเขตอำนาจเฉพาะของตนรวมอยู่ในกระบวนการยุติธรรมเดียวกัน

3.2.2 ศาลปกครองของประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน

ศาลปกครองของเยอรมันประกอบด้วยศาลปกครองชั้นต้นแห่งมลรัฐ ผู้พิพากษาในศาลนี้ประกอบด้วยผู้พิพากษาธรรมดา คู่ความอาจอุทธรณ์คำพิพากษาไปยังศาลปกครองชั้นอุทธรณ์แห่งรัฐ และเมื่อศาลปกครองชั้นอุทธรณ์แห่งรัฐพิพากษาแล้ว ก็อาจฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงเฉพาะที่สำคัญมากต่อไปยังศาลปกครองสูงสุดแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้ ศาลปกครองสูงสุดนี้ตั้งอยู่ ณ กรุงเบอร์ลินตะวันตกประกอบด้วยผู้พิพากษา 59 คน

ภาพที่ 3.2 การจัดองค์กรของระบบศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

1 องค์คณะของศาลปกครอง⁴²

1.1 ศาลปกครองชั้นต้น (Administrative Courts of First Instance) พิจารณาคดีโดยองค์คณะ ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน (คนหนึ่งทำหน้าที่เป็นประธาน) และมีผู้พิพากษากิตติมศักดิ์หรือผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน ผู้พิพากษาสมทบจะร่วมพิจารณาในการพิจารณาคดีด้วย วาจาเท่านั้น คดีส่วนใหญ่ผู้พิพากษาสมทบจะเข้ามาเกี่ยวข้องเฉพาะในชั้นต้นเท่านั้น เนื่องจากต้องการที่จะให้การพิจารณาคดีของศาลอยู่ในสายตาประชาชน และทำให้เกิดความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น

⁴² ปลื้มจิตต์ ทวีพัฒน์. (2537, พฤษภาคม – มิถุนายน). “บทคัดย่อเรื่องศาลปกครองในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน.” *จุลพาฬ*, 41. หน้า 162 – 163.

1.2 ศาลปกครองชั้นสูง (the Land Administrative Court of Appeal) พิจารณาคดีโดยองค์คณะ ปกติประกอบด้วย ผู้พิพากษา 3 คน แต่บางกรณีก็มีองค์คณะถึง 5 คน

1.3 ศาลปกครองของสหพันธรัฐ (The Federal Administrative Court) พิจารณาคดีโดยองค์คณะประกอบด้วย ผู้พิพากษา 5 คน และองค์คณะ 3 คน สำหรับการตัดสินคดีด้วยวาจา

2 อำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง

2.1 ศาลชั้นต้น พิจารณาคดีพิพาทคดีที่เป็นข้อพิพาททางปกครอง

2.2 ศาลปกครองชั้นสูง พิจารณาคดีพิพาทคดีคัดค้านคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นในการพิจารณาเรื่องสำคัญ ๆ

2.3 ศาลปกครองสหพันธรัฐ พิจารณาคดีพิพาทคดีคัดค้านคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นสูงและศาลปกครองชั้นต้น บางกรณีต้องทำหน้าที่ในฐานะเป็นศาลชั้นต้น

ศาลปกครองเป็นศาลอิสระและแยกกันอย่างเด็ดขาด ในความหมายของการจัดองค์กร คือระหว่างศาลธรรมดาและศาลภาษีอากร ศาลแรงงาน และศาลสังคม

ข้อดีข้อเสียของระบบศาลปกครองของเยอรมัน

ข้อดีของระบบศาลปกครองของเยอรมัน คือ การมีศาลปกครองเป็นการบังคับให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองต้องทำงานอย่างระมัดระวังมากขึ้น เนื่องจากอาจมีผลสะท้อนทางกฎหมายในภายหลัง ประมาณร้อยละ 90 ของคำวินิจฉัยคำสั่งทางปกครอง ได้รับการนำมาพิจารณาขึ้นชั้นในศาลปกครอง ศาลปกครองมีไว้ปกป้องคุ้มครองบุคคลทุกคนรวมทั้งคนต่างด้าวจากอำนาจมหาศาลของรัฐ จึงเป็นเหตุผลที่ดีว่าทุกคนในรัฐควรที่จะได้รับความคุ้มครองจากศาลปกครองซึ่งมีการวินิจฉัยชี้ขาดอย่างเป็นอิสระเต็มที่จากรัฐและจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเท่านั้น

ข้อเสีย คือ เป็นอันตรายต่อความก้าวหน้าและผลสำเร็จของโครงการก่อสร้างใหญ่ ๆ ที่อาจถูกขัดขวางโดยการแทรกแซงของศาลปกครอง เช่น โครงการสร้างถนน สนามบิน เป็นต้น ในการนำปัญหามาสู่การพิจารณาคดีของศาลต่าง ๆ ฝ่ายนิติบัญญัติพยายามที่จะขจัดปัญหานี้ ด้วยการบัญญัติกฎหมายให้มีศาลที่จะพิจารณาคดีปกครองได้เพียงสองชั้นสำหรับโครงการใหญ่

ศาลรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมันนั้นมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน จนเป็นที่ยอมรับกันโดยเฉพาะในประเทศเยอรมันเอง วิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญประเทศเยอรมัน

เองมีบทบาทและเป็นที่ยอมรับกันมากภายในประเทศ⁴³ เพราะศาลรัฐธรรมนูญประเทศเยอรมันมีจุดเด่นหลายประการ โดยจุดเด่นของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมันประการหนึ่งคือ ศาลรัฐธรรมนูญประเทศเยอรมันนั้นเกิดจากการการศึกษาประสบการณ์อันผิดพลาดในการจัดโครงสร้างของรัฐในยุคที่ผ่านมาหลาย ๆ ยุค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ยังใช้รัฐธรรมนูญฉบับไวมา (ค.ศ. 1919) ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ฮิตเลอร์ใช้เป็นบันไดนำไปสู่อำนาจเผด็จการอย่างเบ็ดเสร็จ⁴⁴ ประการที่สอง พิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีการฟ้องร้องให้ตรวจสอบผ่านบริหารการฟ้องประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีของสหพันธ์ และประการที่สาม พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมลรัฐกับสหพันธรัฐ การพิจารณาข้อพิพาทในทางรัฐธรรมนูญของมลรัฐ และปัญหา ข้อพิพาทระหว่างสหพันธรัฐกับมลรัฐนั้นถือได้ว่าเป็นการขยายอำนาจให้แก่ศาลรัฐธรรมนูญ การขยายอำนาจให้ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์มีอำนาจอย่างกว้างขวางนั้น มีความมุ่งหมายเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการวินิจฉัยบรรดาข้อพิพาทระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือระหว่างองค์กรในระดับสหพันธ์และระหว่างมลรัฐต่าง ๆ ด้วยกัน และประการสำคัญเพื่อทำให้เกิดความมั่นใจว่าอำนาจใดอำนาจหนึ่งนั้นจะไม่ครอบงำอำนาจอื่นอย่างเบ็ดเสร็จ ด้วยเหตุนี้ผู้ร่างรัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติหลักการให้การตรวจสอบการวินิจฉัยขององค์กรนิติบัญญัติกับความชอบตามรัฐธรรมนูญโดยองค์กรตุลาการได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้องค์กรตุลาการเข้าไปควบคุมตรวจสอบได้ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิปัจเจกบุคคลโดยอำนาจมหาชน

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน

สำหรับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมันได้บัญญัติไว้ในกฎหมายพื้นฐาน (Grundgesetz – GG) และได้นำมาบัญญัติไว้ในอีกในกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ โดยการบัญญัติรวบรวมอำนาจ หน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่กระจัดกระจายตามมาตราต่าง ๆ นำมาบัญญัติรวมไว้ในมาตราเดียว เพื่อความสะดวกในการใช้โดยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ หรือระหว่างมลรัฐด้วยกันดังนี้

⁴³ กมลชัย รัตนสกาววงศ์. (2538, กันยายน). ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ. (รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอ การปฏิรูปการเมืองไทยเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คปป.)). หน้า 16.

⁴⁴ นันทวัฒน์ บรรณานันท์. (2542). ศาลรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ (รายงานการวิจัยเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญ). หน้า 48.

1 วินิจฉัยคดีที่มีข้อพิพาทขัดแย้งกันขององค์กรของรัฐ

- ข้อพิพาทระหว่างสหพันธรัฐและมลรัฐต่าง ๆ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการจัดระเบียบทางกฎหมายของสหพันธรัฐ

- ข้อพิพาทระหว่างสหพันธ์และมลรัฐต่าง ๆ หรือระหว่างมลรัฐต่าง ๆ ด้วยกัน

- ข้อพิพาททางรัฐธรรมนูญภายในมลรัฐเดียวกันในกรณีที่กฎหมายของมลรัฐกำหนดไว้ในศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐมีอำนาจพิจารณาพิพากษานั้น

- ข้อพิพาทระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในระดับสหพันธรัฐด้วยกัน

2 ตรวจสอบผลบังคับของกฎหมายต่าง ๆ (Rechtsnorm) ว่าขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ หรือที่เรียกกันว่าการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ

2.1 ขั้นตอนที่มาของการใช้อำนาจตรวจสอบการมีผลบังคับของกฎหมายต่าง ๆ

2.2 หากศาลรัฐธรรมนูญมลรัฐต่าง ๆ จะตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญให้แตกต่างไปจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐและมลรัฐ ต้องยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐเป็นผู้พิจารณานั้น

2.3 เป็นรูปแบบของการควบคุมกฎหมายในเชิงป้องกัน โดยการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ

2.4 คำร้องทุกข์โต้แย้งคำวินิจฉัยของสภาผู้แทนราษฎรสหพันธรัฐในเรื่องความสมบูรณ์ของการเลือกตั้ง

3 ทำการไต่สวนในเรื่องไม่ชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญของพรรคการเมืองในกรณีที่มีข้อสงสัยว่า พรรคการเมืองใดมีวัตถุประสงค์และดำเนินการภายในขอบเขตแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ เป็นอันตรายต่อความดำรงอยู่ของสหพันธรัฐหรือไม่

4 คำวินิจฉัยคำร้องต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานะของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิพากษาถึงการเสียชีวิตต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ

4.1 กรณีประธานาธิบดีสหพันธรัฐกระทำการโดยเจตนาละเมิดรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ หรือกฎหมายอื่น ๆ

4.2 กรณีที่ผู้พิพากษาศาลระดับสหพันธรัฐประพฤติปฏิบัติฝ่าฝืนหลักกฎหมายในรัฐธรรมนูญ

4.3 บุคคลใดใช้สิทธิขั้นพื้นฐานโดยมิชอบ อาทิเช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการสอน การสื่อสาร การใช้กรรมสิทธิ์

4.4 คำวินิจฉัยคำร้องทุกข์โต้แย้งการกระทำของรัฐ ประชาชน หรือองค์การปกครองตนเองที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน

สรุปสาระสำคัญของวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญประเทศเยอรมัน

ตามกฎหมายของเยอรมันได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการวินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างองค์กรของรัฐไว้ในมาตรา 93 วรรคหนึ่ง ข้อ 1 ของรัฐธรรมนูญโดยบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเกี่ยวกับการตีความรัฐธรรมนูญ อันเนื่องมาจากข้อพิพาทเกี่ยวกับขอบเขตของสิทธิและหน้าที่ขององค์กรสูงสุดของสหพันธ์หรือขององค์กรอื่น ๆ ซึ่งตามข้อบังคับขององค์กรสูงสุดของสหพันธ์ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของคดี (Verfahrenszweck)

ลักษณะข้อพิพาทในเรื่องสิทธิหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญของเยอรมัน เป็นลักษณะข้อพิพาทเกี่ยวกับ “ความสัมพันธ์ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ” ซึ่งความสัมพันธ์ในทางกฎหมายระหว่างองค์กร และการทำให้ “ข้อพิพาทระหว่างองค์กร” มีลักษณะเฉพาะของข้อพิพาทประเภทหนึ่งนั้น มีความมุ่งหมายเพื่อเป็นการรักษาขอบเขตอำนาจในเชิงโครงสร้างโดยรวม

การทำความเข้าใจวัตถุประสงค์แห่งคดีจะมีความชัดเจนมากขึ้น หากได้ศึกษาพัฒนาการของการชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างองค์กรในระดับรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างมลรัฐและมลรัฐ และระหว่างมลรัฐกับสหพันธ์รัฐ การชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างองค์กรในแนวความคิดของเยอรมันถือว่าเป็นปัญหาขององค์กรทางการเมือง

2. วัตถุแห่งข้อพิพาท (Verfahrensgegenstand)

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการตีความรัฐธรรมนูญอันเนื่องมาจากข้อพิพาทเกี่ยวกับขอบเขตของสิทธิและหน้าที่ขององค์กรสูงสุดของสหพันธ์หรือคู่กรณีอื่น ๆ ซึ่งรัฐธรรมนูญหรือระเบียบข้อบังคับขององค์กรสูงสุดของสหพันธ์ได้กำหนดให้บุคคลนั้นมีสิทธิของตนเอง

3. องค์กรที่อาจเข้ามาเป็นคู่กรณี (Parteifähigkeit)

ปัญหาเรื่องการเข้ามาเป็นคู่ความในคดี หมายถึง ความสามารถในการเป็นผู้ร้อง (Antragsteller) หรือผู้ถูกร้อง (Antragsgegner) ในคดีข้อพิพาทระหว่างองค์กรการกำหนดคุณลักษณะของ “ข้อพิพาทระหว่างองค์กร” เป็น “ข้อพิพาททางรัฐธรรมนูญ” อันเป็นข้อพิพาทที่ยังไม่มีการให้คำนิยามไว้อย่างชัดเจน

4. อำนาจในการเสนอเรื่อง (Antragsbefugnis)

ในกรณีที่มีข้อพิพาทในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ อำนาจในการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ย่อมมีอยู่ และหากผู้ร้องและผู้ถูกร้องเป็นบุคคลที่สามารถเป็นคู่กรณีพิพาทระหว่างองค์กรได้

5. ผู้ถูกร้อง (Antragsgegner)

ผู้ถูกร้องในคดีข้อพิพาทระหว่างองค์กรมีความหมายเฉพาะองค์กรตามที่บัญญัติไว้

6. ความจำเป็นที่จะต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิ (Rechtsschutzbedürfnis)

ผู้ร้องจะต้องมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิ ซึ่งความจำเป็นที่จะต้องได้รับความคุ้มครองแสดงให้เห็นได้จากคำร้องของผู้ร้อง กรณีจะเป็นการขาดความจำเป็นที่จะต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิ หากผู้ร้องสามารถที่จะดำเนินการใด ๆ โดยอาศัยการกระทำในทางการเมืองของตนเอง จัดวางการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิของตนเองได้

7. เงื่อนไขเวลา (First) ในการเสนอคำร้อง

ตามมาตรา 64 วรรคสาม ได้บัญญัติว่า ผู้ร้องจะต้องยื่นคำร้องภายใน 6 เดือน หลังจากที่ยื่นคำร้องได้ทราบถึงการกระทำหรือการละเว้นการกระทำดังกล่าว

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญประเทศเยอรมันเกี่ยวกับกระบวนการวิธีพิจารณาความ จะเห็นได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญประเทศเยอรมันมีกระบวนการวิธีพิจารณาความที่เป็นไปตามหลักวิธีพิจารณาความของศาลแทบทุกอย่าง เพราะเป็นการให้สิทธิแก่คู่ความหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีให้สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และได้รับความเสมอภาคทั้งสองฝ่าย และสำหรับในคดีที่มีการพิจารณาคดีด้วยวาจา ก็ทำให้สามารถพิสูจน์พยานที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดีได้โดยตรง จึงเห็นได้ว่าวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญประเทศเยอรมันเป็นไปตามหลักการของวิธีพิจารณาคดีที่มีมาตรฐานเพื่อป้องกันการบิดเบือนการใช้อำนาจ หรือการใช้ดุลพินิจ โดยมีชอบหรือไม่สุจริตของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

องค์การชี้ขาดกรณีปัญหาการแบ่งแยกเขตอำนาจระหว่างศาลปกครองในประเทศฝรั่งเศส ศาลระงับความขัดแย้ง (Le Tribunal des Conflits)

วัตถุประสงค์ที่มีศาลระงับความขัดแย้งก็เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งทางด้านเขตอำนาจศาลระหว่างศาล เพราะเมื่อมีคดีเกิดขึ้นและมีการนำไปฟ้องศาลทั้งสองศาล อาจจะทำให้เห็นว่าตนมีอำนาจพิจารณา (Conflit positif) หรืออาจจะเห็นว่าตนต่างก็ไม่มีอำนาจพิจารณา (Conflit negatif) ดังนี้ จึงจำเป็นต้องมีองค์กรอีกองค์กรหนึ่งมาชี้ขาดว่าคดีดังกล่าวนี้ควรอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลใด องค์กรนี้ก็คือศาลระงับความขัดแย้ง

จุดประสงค์สำคัญของการมีศาลระงับความขัดแย้งก็เพื่อให้หลักการแบ่งแยกเขตอำนาจศาลระหว่างศาลปกครองกับศาลยุติธรรมดำเนินไปด้วยดี

ก. องค์ประกอบ

ประธานของศาลระดับความขัดแย้ง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กองไซเบอร์เดตาห์สามัญ ๓ คน กองไซเบอร์ ประจำศาลฎีกา ๓ คน ทั้ง ๖ คน จะได้รับเลือกมาจากสมาชิกในองค์กรของตน นอกจากนี้มีสมาชิกอีก ๒ คน และสมาชิกสำรอง ๒ คน ที่ได้รับเลือกจากบุคคลทั้ง ๗ การเลือกสมาชิก ๔ คนหลังนี้มักถือเป็นประเพณีว่าจะเลือกมาฝ่ายละเท่า ๆ กัน

สมาชิกทุกคนดำรงตำแหน่งคราวละ ๓ ปี และอาจเป็นต่อไปได้อีกโดยไม่มีการจำกัดจำนวนครั้งหรือระยะเวลา

กลไกการดำเนินงานของศาลระดับความขัดแย้งนี้คล้าย ๆ กับศาลปกครอง รูปแบบคำวินิจฉัยก็ใช้รูปแบบของกองเซย์ เดตาห์ ศาลระดับความขัดแย้งไม่ได้ถูกผูกพันว่าจะต้องนำเอากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือหลักทั่วไปของวิธีพิจารณาความมาใช้

ข. อำนาจหน้าที่

ศาลระดับความขัดแย้ง เป็นศาลที่มีอำนาจเฉพาะเรื่อง คือ ตัดสินปัญหาความขัดแย้งบางประการที่อาจเกิดขึ้นกับศาลปกครองของฝรั่งเศส ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้ เนื่องมาจากเขตอำนาจของศาลที่ต่างระบบกัน ถ้าเป็นศาลที่อยู่ในระบบเดียวกันแล้ว องค์กรชี้ขาดตัดสินข้อขัดแย้งก็คือศาลสูงสุดของระบบนั้น ๆ

แม้ในกรณีที่อำนาจหน้าที่ของศาลระดับความขัดแย้ง จะถูกจำกัดให้อยู่ภายใต้กรอบของหลักว่าด้วยการแบ่งแยกเขตอำนาจของศาลปกครอง คำวินิจฉัยของศาลระดับความขัดแย้งก็ยังมีอิทธิพลต่อกฎหมายที่จะบังคับใช้อย่างมาก กล่าวคือ การวินิจฉัยว่าศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง ย่อมหมายถึงการนำเอาหลักกฎหมายมหาชน หรือกฎหมายเอกชนมาใช้บังคับแก่คดีนั้น เช่น ถ้าวินิจฉัยว่าศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาคดีใดคดีหนึ่ง โดยทั่วไปศาลปกครองจะใช้หลักกฎหมายมหาชน

นอกจากนี้ศาลระดับความขัดแย้งก็ยังมีอิทธิพลในแง่ของการวางหลักเกณฑ์ในการกำหนดเขตอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างเขตอำนาจ กับเนื้อหาของเรื่องของศาลปกครอง

สรุปแล้วบทบาทของศาลระดับความขัดแย้งก็คือ การพยายามทำให้คำพิพากษาของศาลปกครองกลมกลืนกันและเพื่อที่จะกำหนดเขตอำนาจของศาลทั้งสองให้ชัดเจน อย่งไรก็ดีมิได้หมายความว่าศาลระดับความขัดแย้งจะเป็นศาลสูงสุดของศาลปกครอง